

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11
2. เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11
4. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตการศึกษา 11 ได้แก่ จังหวัดศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา และจังหวัดชัยภูมิ จำนวนทั้งสิ้น 417 คน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 252 คน แยกเป็นผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จำนวน 80 คน และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 172 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 2 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 เป็นแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.96 แบ่งเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม อันได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด การดำรงตำแหน่งในปัจจุบัน ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ หรือรักษาการ หรือปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และเคยมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการวางแผนหรือไม่ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นประเภทตรวจคำตอบ (Check List) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นจัดทำแผน ขั้นปฏิบัติตามแผน และขั้นบริหารแผนงานและโครงการ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 34 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นจัดทำแผน ขั้นปฏิบัติตามแผน และขั้นบริหารแผนงานและโครงการ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 27 ข้อ

ฉบับที่ 2 เป็นแบบสอบถามสำหรับครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.95 แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม อันได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน และเคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการวางแผนหรือไม่ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นประเภทตรวจคำตอบ (Check List) จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นจัดทำแผน ขั้นปฏิบัติตามแผน และขั้นบริหารแผนงานและโครงการ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 34 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนจัดทำแผน ขั้นปฏิบัติตามแผน และขั้นบริหารแผนงานและโครงการ เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 27 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตการศึกษา 11 ในการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปตามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 252 ฉบับ ได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 242 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 96.03

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ (Statistical Package for the Social Sciences / Personal Computer Plus) ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage)
2. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ทั้ง 4 ขั้นตอน วิเคราะห์โดยหาค่ามัธยิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ทั้ง 4 ขั้นตอน วิเคราะห์โดยหาค่ามัธยิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
4. เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ทั้ง 4 ขั้นตอน วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) และเนื่องจากในการทดสอบนี้ผู้วิจัยจะปฏิเสธสมมติฐานศูนย์เมื่อพิจารณาเห็นว่า มีความแตกต่างมากพอจริง ๆ จึงได้ตั้งระดับทดสอบที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพอสรุปได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในเขตการศึกษา 11 พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 78.6 มีอายุ 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 55.7 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 60.0 การดำรงตำแหน่งในปัจจุบันเป็นหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ คิดเป็นร้อยละ 88.6 มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 4 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 58.6 และเคยมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการวางแผน คิดเป็นร้อยละ 100.0

2. ข้อมูลพื้นฐานของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58.1 มีอายุ 26-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.4 มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 93.6 มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง น้อยกว่า 1 ปี น้อยกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.2 และเคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการวางแผน คิดเป็นร้อยละ 70.5

ตอนที่ 2 สภาพเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ซึ่งสรุปผลการวิจัยในภาพรวมแต่ละขั้นตอน ดังนี้

1. สภาพเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1.1 ขั้นเตรียมการ พบว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับมากที่สุดมี 1 ข้อ คือ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนสามารถสำรวจชุมชน และเก็บข้อมูลร่วมกับตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เป้าหมาย ($\bar{X} = 4.50$)

1.2 ขั้นจัดทำแผน พบว่า ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า สภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ วิเคราะห์และตีความข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยการแจกแจงความถี่ หากค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ฯลฯ ตามระดับของข้อมูล ($\bar{X} = 3.43$)

1.3 **ชั้นปฏิบัติตามแผน** พบว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่าสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ทุกข้ออยู่ในระดับมาก

1.4 **ชั้นบริหารแผนงานและโครงการ** พบว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่าสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคทุกข้ออยู่ในระดับมาก

จึงสรุปได้ว่า ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมทั้ง 4 ขั้นตอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายขั้นตอน พบว่า ทุกขั้นตอนมีสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ ดังนี้ คือ ชั้นเตรียมการ ($\bar{X} = 4.08$) ชั้นจัดทำแผน ($\bar{X} = 3.94$) ชั้นบริหารแผนงานและโครงการ ($\bar{X} = 3.86$) และชั้นปฏิบัติตามแผน ($\bar{X} = 3.75$)

2. สภาพเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ตามความคิดเห็นของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

2.1 **ชั้นเตรียมการ** พบว่าครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า สภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับปานกลาง มี 2 ข้อคือ กำหนดกรอบข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการวางแผนระดับจุลภาค ($\bar{X} = 3.33$) และ สนจ. ได้สนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้หรือชี้แจงเรื่องการวางแผนระดับจุลภาคแก่ คบอ. ($\bar{X} = 3.25$)

2.2 **ชั้นจัดทำแผน** พบว่าครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า สภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ในระดับปานกลาง มี 2 ข้อ คือวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายสรุป โดยพิจารณาความสอดคล้องเชิง

เหตุผลของข้อมูลเรื่องที่ต้องการศึกษา ($\bar{X} = 3.35$) และวิเคราะห์และตีความข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ฯลฯ ตามระดับของข้อมูล ($\bar{X} = 2.96$)

2.3 **ชั้นปฏิบัติตามแผน** พบว่าครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่าสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับปานกลางมี 4 ข้อ ซึ่งมีจำนวนข้อเท่ากับสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

2.4 **ชั้นบริหารแผนงานและโครงการ** พบว่าครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

จึงสรุปได้ว่า ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมทั้ง 4 ขั้นตอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) แต่เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายขั้นตอน พบว่า สภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับปานกลาง มี 1 ขั้นตอน คือ ชั้นปฏิบัติตามแผน ($\bar{X} = 3.43$) ที่เหลือทั้งหมด 3 ขั้นตอน สภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้คือ ชั้นบริหารแผนงานและโครงการ ($\bar{X} = 3.68$) ชั้นเตรียมการ ($\bar{X} = 3.67$) และชั้นจัดทำแผน ($\bar{X} = 3.59$)

3. **เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน** เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

3.1 **ชั้นเตรียมการ** พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 **ชั้นจัดทำแผน** พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 **ชั้นปฏิบัติตามแผน** พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.4 **ชั้นบริหารแผนงานและโครงการ** พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จึงสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตอนที่ 3 ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ซึ่งสรุปผลการวิจัยในภาพรวมแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. **ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11** ตามความคิดเห็นของผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1.1 **ชั้นเตรียมการ** พบว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.71$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า ปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับน้อย มี 1 ข้อคือ ผู้บริหาร คบอ.ไม่ค่อยเห็นความสำคัญในการนำนโยบายการวางแผนระดับจุลภาคไปสู่การปฏิบัติ ($\bar{X} = 2.33$) ที่เหลือทั้งหมด 6 ข้อ ปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 **ชั้นจัดทำแผน** พบว่า ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.88$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อ มีปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ในระดับปานกลาง

1.3 **ชั้นปฏิบัติตามแผน** พบว่า ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมอยู่ในระดับ

ปานกลาง ($\bar{X} = 3.01$) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่า ทุกข้อมีปัญหาการดำเนินงานระดับ จุลภาคอยู่ในระดับปานกลาง

1.4 **ชั้นบริหารแผนงานและโครงการ** พบว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดย รวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อมีปัญหาการ ดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

จึงสรุปได้ว่า ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมทั้ง 4 ขั้นตอน อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) แต่เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายขั้นตอน พบว่า ทุกขั้นตอนมีปัญหาการดำเนิน งานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับ ดังนี้ คือ ชั้นบริหารแผนงาน และโครงการ ($\bar{X} = 3.11$) ชั้นปฏิบัติตามแผน ($\bar{X} = 3.01$) ชั้นจัดทำแผน ($\bar{X} = 2.88$) และชั้นเตรียม การ ($\bar{X} = 2.71$)

2. ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคของศูนย์บริการการ ศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ตามความคิดเห็นของครูอาสาสมัครการศึกษานอก โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

2.1 **ชั้นเตรียมการ** พบว่าครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีความ คิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่าทุกข้อมีปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับ จุลภาค อยู่ในระดับปานกลาง

2.2 **ชั้นจัดทำแผน** พบว่าครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีความ คิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่าปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ ในระดับมาก มี 1 ข้อ คือ ครูอาสาสมัครรับผิดชอบงานหลายด้าน ทำให้การจัดทำแผนระดับ จุลภาคของ ศบอ.ล่าช้า ($\bar{X} = 3.58$) ที่เหลือทั้งหมด 3 ข้อ ปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับ จุลภาคอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 **ชั้นปฏิบัติตามแผน** พบว่าครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มี ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมอยู่ในระดับปาน กลาง ($\bar{X} = 3.19$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อพบว่าปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับ

จุลภาคอยู่ในระดับมาก มี 1 ข้อ คือได้รับงบประมาณที่จะใช้ปฏิบัติตามแผนล่าช้า ($\bar{X} = 3.67$) ที่เหลือทั้งหมด 6 ข้อ ปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ในระดับปานกลาง

2.4 **ชั้นบริหารแผนงานและโครงการ** พบว่าครูอาสาสมัครการศึกษา นอกโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายข้อ พบว่าปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับมาก มี 1 ข้อ คือ งบประมาณในการปฏิบัติการนิเทศและติดตามของ ศบอ.ไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 3.51$) ที่เหลือทั้งหมด 4 ข้อ ปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ในระดับปานกลาง

จึงสรุปได้ว่า ครูอาสาสมัครศึกษานอกโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคโดยรวมทั้ง 4 ขั้นตอน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.08$) เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายขั้นตอน พบว่าทุกขั้นตอน มีปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ในระดับปานกลางเรียงตามลำดับ ดังนี้ ชั้นบริหารแผนงานและโครงการ ($\bar{X} = 3.26$) ชั้นจัดทำแผน ($\bar{X} = 3.24$) ชั้นปฏิบัติตามแผน ($\bar{X} = 3.19$) และชั้นเตรียมการ ($\bar{X} = 2.97$)

3. **เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ**

3.1 **ชั้นเตรียมการ** พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 **ชั้นจัดทำแผน** พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 **ชั้นปฏิบัติตามแผน** พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 **ชั้นบริหารแผนงานและโครงการ** พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

จึงสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 ซึ่งได้กำหนดสภาพและปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ไว้เป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนจัดทำแผน ขั้นตอนปฏิบัติตามแผน และชั้นบริหารแผนงานและโครงการ และการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของกลุ่มประชากร 2 กลุ่ม คือ ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีประเด็นที่น่าสนใจ นำมาอภิปรายผล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 พบว่า ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนจัดทำแผน ขั้นตอนปฏิบัติตามแผน และชั้นบริหารแผนงานและโครงการ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกรมการศึกษานอกโรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานหรือองค์การ ผู้นำในระดับสูงได้กำหนดเป็นนโยบายให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอนำการวางแผนระดับจุลภาค (Micro Planning) ไปดำเนินการในระดับอำเภอ ซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการในระดับพื้นที่ ประกอบกับในปีงบประมาณ 2540 กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้เล็งเห็นความสำคัญของการวางแผน จึงได้มีการฝึกอบรมเรื่องการวางแผนระดับจุลภาค เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานสำหรับผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในรูปแบบการอบรมทางไกลทั่วประเทศ เพื่อให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ได้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และเนื่องจากผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนเป็นบุคคลที่มี

บทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคของศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับกรม การศึกษานอกโรงเรียน (2537) ได้กล่าวถึงการวางแผนการศึกษานอกโรงเรียนระดับอำเภอ ซึ่งเป็น การวางแผนระดับจุลภาค (Micro Planning) ว่าเป็นการวางแผนจากระดับล่างไปสู่ระดับบน ซึ่งเป็น การกระจายอำนาจในการจัดกิจกรรมให้ประชาชนและองค์กรในท้องถิ่น การจัดกิจกรรมจะต้อง เกิดจากความต้องการของชุมชน ดังนั้นการวางแผนระดับจุลภาคในขั้นเตรียมการจึงจำเป็นต้อง ทำการศึกษาชุมชนเพื่อนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอก โรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณทิพย์ กุคำใส (2539) ที่ได้ศึกษาระดับการใช้ สารสนเทศที่จำเป็นในการจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในขั้นเตรียมการพบว่าความจำเป็นในการใช้ข้อมูลและสารสนเทศที่ใช้ใน การวางแผนจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอก โรงเรียนอำเภอ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ อุทัย บุญประเสริฐ (2528) ที่กล่าวว่า ในการ กำหนดนโยบายการวางแผน และการบริหาร ไม่ว่าจะวางแผนใด ๆ ก็ตาม เป็นที่ยอมรับแล้วว่าระบบ ข้อมูลสารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญพื้นฐานที่ขาดไม่ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวดี เทพเทวิน (2534) ที่ได้ศึกษาสภาพการใช้และความต้องการสารสนเทศเพื่อการวางแผนการศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าความต้องการสารสนเทศเพื่อการวางแผนศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด อยู่ในระดับมาก

ดังนั้น จึงทำให้ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและ ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ต่างก็เห็นความสำคัญในการดำเนินงานการวางแผนระดับ จุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ในขั้นต่าง ๆ ทั้ง 4 ขั้นตอน อยู่ในระดับมาก ไม่ว่าจะขั้นเตรียมการ ขั้นจัดทำแผน ขั้นปฏิบัติตามแผน และขั้นบริหารแผนงานและโครงการ เพราะการวางแผนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบริหารและจัดการสำหรับผู้บริหารที่จะช่วยให้ หน่วยงานสามารถดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งแสดงให้เห็นถึง ความสำเร็จของหน่วยงาน นั่นก็คือความสำเร็จในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของศูนย์บริการ การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอนั่นเอง และเมื่อพิจารณาสภาพเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผน ระดับจุลภาค ในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ พบว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และ ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผน ระดับจุลภาค อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ปรับระบบการ

บริหารงานใหม่ โดยกำหนดให้มีศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอเป็นสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการในพื้นที่ ซึ่งมีอัตรากำลังที่ปฏิบัติงานจริงมีจำนวนน้อยเป็นส่วนมาก ซึ่งบางอำเภอจะมีเพียงผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอและครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งเป็นลูกจ้างชั่วคราวเท่านั้น การปฏิบัติงานในศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอเป็นเหมือนสถานศึกษาแห่งใหม่ที่แยกตัวออกมา แต่ยังคงอยู่ในความดูแลของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด จึงต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นเตรียมการวางแผน ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนแรกในการเริ่มดำเนินงาน ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอจึงส่งเสริมให้ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน สามารถสำรวจชุมชนและเก็บข้อมูลร่วมกับตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งเป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.50$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคิด พรหมจรรย์ และปรัชญา พวงแก้ว (2532) ที่ได้ศึกษาบทบาทและภารกิจหน้าที่ของศูนย์ประสานงานการศึกษาออกโรงเรียนระดับอำเภอที่ทำงานประสบความสำเร็จ 3 แห่ง คือ ศูนย์ประสานงานการศึกษาออกโรงเรียนระดับอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ศูนย์ประสานงานการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร และศูนย์ประสานงานการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย และพัฒนาเกณฑ์การประเมินภารกิจ ศูนย์ประสานงานการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ พบว่า งานที่สำคัญในการสำรวจกลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ วางแผนงานและโครงการก็คือการประชุมชี้แจงให้ความรู้แก่ครูอาสาสมัครในด้านการสำรวจข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งตรงกันกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคของครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.11$) คือได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอให้ครูอาสาสมัครสำรวจชุมชนและเก็บข้อมูลร่วมกับตัวแทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เป้าหมายเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับ ประภาส ศิลปรัศมี (2529) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน พบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่ได้รับการสนับสนุน โดยการให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับวิธีการทำงานจากเจ้าหน้าที่มาก จะปฏิบัติงานตามบทบาทผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนได้ดี

2. **ขั้นจัดทำแผน** พบว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$) อาจเป็นเพราะว่ากรมการศึกษาออกโรงเรียนได้มีนโยบายในการจัดสรรงบประมาณการดำเนินงานตามการจัดทำแผนปฏิบัติการของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ หากศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ ไม่สามารถชี้แจงในรายละเอียดของข้อมูลให้ชัดเจนและถูกต้อง ก็อาจจะไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณตามแผนปฏิบัติการที่ขอไป

ก็จะส่งผลให้ไม่สามารถจัดการศึกษาได้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญมาก สอดคล้องกับชาติชาติรี โยสีดา (2540) กล่าวไว้ว่า หากอำเภอมีข้อมูลไม่ชัดเจนและถูกต้อง การจัดการศึกษาก็จะไม่สนองความต้องการของประชาชน และถือเป็นความล้มเหลวในการจัดการศึกษาของการศึกษานอกโรงเรียน การวางแผนที่ดีถือเป็นความสำเร็จในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนไปครั้งหนึ่งแล้ว ดังนั้น อาจเป็นเพราะสาเหตุดังกล่าว จึงทำให้ทั้งผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับมาก แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.31$) คือผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอเปิดโอกาสให้ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน ในขณะที่ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน เห็นว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.02$) คือ การนำเอาข้อมูลที่ได้จากการสำรวจชุมชนมาใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในพื้นที่เป้าหมาย นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าทั้งผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ต่างก็เห็นความสำคัญของการจัดทำแผนและการได้มาของข้อมูลที่น่าเชื่อถือเป็นหลัก สอดคล้องกับอุทัย ดุลยเกษม (2540) ที่กล่าวว่า ถ้าข้อมูลไม่จริงก็ไม่สามารถเป็นแผนที่ดีได้ และการวิเคราะห์ที่ความข้อมูลต้องมีความถูกต้องไม่ลำเอียง สอดคล้องกับ กล้า สมตระกูล (2540) ที่เห็นว่าการวางแผนเป็นเรื่องสำคัญจะทำให้ฝันเป็นจริงได้มากน้อยขนาดไหนนั้น ฝันของเราจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุและมีผล ต้องใช้เทคนิคหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะในการระดมพลังสมองจากหลาย ๆ ฝ่าย สอดคล้องกับ กชกร สังขชาติ (2536) ที่กล่าวไว้ว่าหลักสำคัญของการวางแผนนั้นจะต้องมีการวิเคราะห์ร่วมกัน โดยต้องพิจารณาข้อมูลหลายทาง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเมื่อทราบวิถีทางที่จะเลือกในการปฏิบัติแล้ว รวบรวมหน่วยงาน ผู้ปฏิบัติ วัสดุ และงบประมาณว่าจะดำเนินการ อย่างไม่ไป

3. **ขั้นปฏิบัติตามแผน** พบว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ทั้งโดยรวมและแยกเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) แต่ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.00$) คือ ศบอ.มีการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนงานและโครงการไว้อย่างชัดเจน รองลงมา ก็คือการดำเนินงานตามแผนระดับจุลภาคสามารถแก้ปัญหาหรือพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริง ($\bar{X} = 3.96$) มีการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในพื้นที่ดำเนินกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนตามแผนที่ระบุไว้ ($\bar{X} = 3.91$) และแผนระดับจุลภาคของ ศบอ. มีความสัมพันธ์กับโครงการพัฒนาอื่น ๆ ในชุมชน ($\bar{X} = 3.91$)

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าจากข้อมูลพื้นฐานของผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอทั้งหมดในเขตการศึกษา 11 ร้อยละ 100.0 เคยมีความรู้และประสบการณ์ เกี่ยวกับการวางแผนอาจจะได้รับความรู้จากการประชุมสัมมนาผู้บริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก การได้รับการอบรมเรื่องการวางแผนระดับจุลภาค (Micro Planning) ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้มีนโยบายให้สถาบันการศึกษาและพัฒนาต่อเนื่องสิรินธร จัดอบรมขึ้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิบัติงาน สำหรับผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ทำให้มีความกระตือรือร้นในการนำ นโยบายไปสู่การปฏิบัติ และทำให้มีความรู้ความสามารถ เกิดทักษะในการปฏิบัติงานตามแผนใน ตำแหน่งที่รับผิดชอบตามกระบวนการวางแผนและการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ เป็นอย่างดี จึงมีการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนงานและโครงการไว้อย่างชัดเจน เพื่อสร้างความเข้าใจ ในการทำงานร่วมกัน ก่อนลงมือปฏิบัติตามแผน เพื่อเป็นการแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์และ เป้าหมายการดำเนินงานตามกำหนดระยะเวลาอย่างทั่วถึงภายในหน่วยงาน สอดคล้องกับ บัณฑิต ศรีอินทร์ (2538) ที่ได้ศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงาน ปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามแผน ปฏิบัติการ ตามความคิดเห็นของบุคลากรศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดในภาคใต้ ที่พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงาน ปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการในภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ซึ่งมีองค์ประกอบด้านคุณลักษณะของผู้บริหารมีความสำคัญเป็นอันดับ 1 ได้แก่ ผู้บริหารที่มีความกระตือรือร้นสนใจติดตามงาน รองลงมา ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจใน กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการ และ สอดคล้องกับ สุเมธ เดียววิเศษ (2527) ที่กล่าวว่า หาก ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการวางแผนในเรื่องต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาให้เป็นแนวทางสำหรับ ปฏิบัติแล้ว จะทำให้เกิดผลดี ช่วยให้ไม่ต้องประสบความล้มเหลวในการทำงาน จะได้ผลงานที่ ถูกต้องและใกล้เคียงกับสิ่งที่หวังไว้ จากแนวคิดดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การไม่ปฏิบัติตามแผนทำให้ เกิดผลเสียหายต่อองค์กร และกระทบต่อการบริหารด้านอื่น ๆ.

4. **ชั้นบริหารแผนงานและโครงการ** พบว่า ทั้งผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการ ดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$) เหมือนกัน เมื่อแยกพิจารณาเป็น รายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ ผู้บริหาร ศบอ. มีการ กำหนดบทบาทความรับผิดชอบของผู้ที่ร่วมควบคุม กำกับแผนงานและโครงการอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.09$) มีการใช้เป้าหมายและตัวชี้วัดที่ระบุไว้แต่ละแผนงานและโครงการเป็นกรอบในการ ควบคุม กำกับแผนงานและโครงการ ($\bar{X} = 3.89$) และมีการติดตามผลการปฏิบัติงานจริงเป็น ระยะ ๆ เพื่อนำข้อมูลมาปรับแก้ไขแผนงานและโครงการ ($\bar{X} = 3.87$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าจาก

การที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้มีการกระจายอำนาจการบริหารงานจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาค ส่งผลทำให้ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในฐานะหัวหน้าสถานศึกษาในระดับอำเภอ มีบทบาทอำนาจหน้าที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจที่จะบริหารงานและจัดการในเขตพื้นที่รับผิดชอบมากขึ้น โดยไม่ต้องรอขอความเห็นชอบจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ประกอบกับเป็นหน่วยงานใหม่ที่เพิ่งตั้งขึ้นได้ ไม่นานแต่มีภารกิจที่ต้องจัดการศึกษานอกโรงเรียนให้ครอบคลุมทั่วทั้งอำเภอ ในขณะที่มีบุคลากรจำนวนจำกัด จึงทำให้ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ต้องกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของผู้ที่ร่วมควบคุม กำกับแผนงานและโครงการอย่างชัดเจน โดยอาศัยเป้าหมายและตัวชี้วัดที่ระบุไว้ในแต่ละแผนงานโครงการ เป็นกรอบในการควบคุม กำกับแผนงานและโครงการ เพื่อให้สามารถสังเกตได้ วัดได้ และตรวจสอบได้ เป็นการบริหารงานและจัดการการใช้ทรัพยากรบุคคลของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ สมจิตต์ สุกุลย์ยืนเจริญ (2539) ที่ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ทรัพยากรบุคคลของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ สังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียน พบว่าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีกำลังคนไม่เพียงพอ และบางส่วนยังขาดการประเมินความสำเร็จของงานและโครงการ จึงเห็นว่าควรมีการเสริมสร้างระบบและวิธีการบริหารการใช้ทรัพยากรบุคคล เช่น กำหนดระบบการประเมินความสำเร็จของงานและโครงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ทรัพยากรบุคคล เพื่อเป็นเครื่องมือให้หน่วยงานสามารถประเมินการใช้ทรัพยากรบุคคลของตนเองได้ สอดคล้องกับ กฤษณา โอภาสวัฒนา (2523) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดให้มีผู้ติดตามงาน จะเสริมให้แผนควบคุมงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น จากสภาพการทำงานร่วมกันภายในหน่วยงานเดียวกัน ในลักษณะแบบอยู่ประจำในพื้นที่ไม่ต้องเที่ยวไปเที่ยวมาเป็นครั้งคราว ทำให้ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนมีความใกล้ชิดกัน ประกอบกับเป็นผู้บังคับบัญชาตามสายงานโดยตรง จึงทำให้สามารถสั่งการได้สะดวกและรวดเร็ว เกิดความคล่องตัวในการประสานงานและการปฏิบัติงาน ทำงานได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้นจึงมีการติดตามผลการปฏิบัติงานจริงเป็นระยะ ๆ เพื่อนำข้อมูลมาปรับแก้ไขแผนงานและโครงการให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งเรือง สุชาภิรมย์ (2531) ที่กล่าวไว้ว่าในการปฏิบัติงาน โครงการที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรจะให้ความสำคัญในเรื่องการติดตามควบคุม กำกับและประเมินผลให้ชัดเจนและครอบคลุมวัตถุประสงค์รายการ หรือกิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การควบคุมติดตาม กำกับและ

ประเมินผล เป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งของผู้บริหาร ที่จะทำให้ทราบสภาพการปฏิบัติงานในปัจจุบัน รวมทั้งสัมฤทธิ์ผลของงาน

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษาของโรงเรียน เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคของศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 โดยรวมทั้ง 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนจัดทำแผน ขั้นปฏิบัติ และขั้นบริหารแผนงานและโครงการ พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนจัดทำแผน ขั้นปฏิบัติ และขั้นบริหารแผนงานและโครงการ เมื่อพิจารณาแยกเป็นรายขั้นตอนพบว่า มี 3 ขั้นตอนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนจัดทำแผน และขั้นปฏิบัติตามแผน โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอจะมีความเฉลี่ยสูงกว่าครูอาสาสมัครการศึกษาของโรงเรียนอำเภอ เป็นหน้าสถานศึกษาในระดับอำเภอ มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการวางแผนพัฒนาการศึกษา โรงเรียนในระดับอำเภอ ตลอดจนจัดกิจกรรมและบริการการศึกษาของโรงเรียนให้ครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบ ให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานตามภารกิจดังกล่าว ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอ ย่อมต้องมีความเข้าใจในแนวคิดและหลักการในการจัดทำแผนระดับจุลภาค (Micro Planning) ของโรงเรียน ประกอบกับได้รับความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนอำเภอ เรื่อง "การวางแผนจุลภาค" จึงทำให้มีความชัดเจนในกระบวนการทำงานในฐานะเป็นผู้บริหารมากกว่าครูอาสาสมัครการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งได้รับการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์จากผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนมาอีกทีหนึ่ง ในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติ

ดังนั้น ความคิดเห็นของผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค จึงแตกต่างจากความคิดเห็นของครูอาสาสมัครการศึกษาของโรงเรียน

3. ผลการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคของศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 พบว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาของโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษาของโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการ

ดำเนินงาน การวางแผนระดับจุลภาค โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นจัดทำแผน ขั้นปฏิบัติตามแผน และขั้นบริหารแผนงานและโครงการ โดยค่าเฉลี่ยของครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนจะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอในทุกขั้นตอน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 44.2 มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนน้อยกว่า 1 ปี และมีเพียงร้อยละ 11.6 ที่น้อยที่สุด มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน มากกว่า 4 ปี ในขณะที่ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอส่วนใหญ่ร้อยละ 58.6 มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร 4 ปีขึ้นไป และน้อยที่สุดร้อยละ 7.1 มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งผู้บริหาร น้อยกว่า 1 ปี นั่นก็แสดงให้เห็นว่า ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนมีประสบการณ์ในการทำงานการศึกษาออกโรงเรียนน้อยกว่าผู้บริหารการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนย่อมมีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค มากกว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ ซึ่งสอดคล้องกับ วิเชียร ประดับการ (2538) ที่ศึกษาองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการดำเนินงานการศึกษาออกโรงเรียน ของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ พบว่าในด้านคุณสมบัติส่วนตัวของหัวหน้าศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ เกี่ยวกับประสบการณ์การทำงานการศึกษาออกโรงเรียน และประสบการณ์เกี่ยวกับการบริหารมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน เพราะประสบการณ์เป็นส่วนรวมของความรู้ความเข้าใจ ซึ่งผ่านกระบวนการฝึกอบรม / ปฏิบัติการ ซ้ำแล้วซ้ำเล่า (Learning by Doing) จึงทำให้เกิดการหล่อหลอมให้เกิดบุคลิกภาพที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชนบท (ทางการศึกษา) ดังนั้นผลการปฏิบัติงานจึงมีความต่างกันระหว่างผู้มีประสบการณ์มาก กับผู้ที่มีประสบการณ์น้อย และสอดคล้องกับ ประไพ อุดมทัศนีย์ (2530) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับเงื่อนไขทางสังคมและคุณสมบัติส่วนตัวกับการปฏิบัติงานของครูในโครงการศูนย์การศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา (ศศช.) กรณีบ้านแมริดน้อย และบ้านแมริดป่าแก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่าคุณสมบัติส่วนตัวของครูที่สัมพันธ์กับการปฏิบัติงาน ได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน โดยที่ประสบการณ์การทำงานทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานมีผลดี และเมื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคในแต่ละขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ พบว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าเฉลี่ยของครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนจะมี

ค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในทุกข้อ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอทำงานในเชิงนโยบายและเชิงวิชาการ เพราะเป็นผู้บริหารและเป็นหัวหน้าสถานศึกษา ในขณะที่ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนทำงานในเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ ย่อมเจอกับปัญหาในการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคมากกว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และข้อที่ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเรียงจากมากไปหาน้อย คือ แบบสำรวจข้อมูลระดับอำเภอ ตำบล มีความยุ่งยาก ซับซ้อน ($\bar{X} = 3.23$) เพราะครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนได้นำไปใช้ในการสำรวจข้อมูลในพื้นที่เป้าหมาย ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มักไม่เป็นปัจจุบันและไม่ทันสมัย ($\bar{X} = 3.22$) สอดคล้องกับ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2536) ที่ได้ติดตามประเมินผลศูนย์ประสานงานการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ พบว่าปัญหาและอุปสรรคในการสำรวจข้อมูล ก็คือ สถิติข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน ไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริง อาจส่งผลทำให้การวางแผนระดับจุลภาคเกิดการผิดพลาดได้ถ้าไม่เข้าใจในหลักการและแนวคิด ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดตลอดจนทักษะในการวางแผนระดับจุลภาค ($\bar{X} = 3.22$) อาจเป็นเพราะว่าตำแหน่งครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนเป็นลูกจ้างชั่วคราว ที่ต้องได้รับการประเมินเพื่อทำสัญญาจ้างต่อเป็นรายปี ถ้าผลงานไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินของกรมการศึกษานอกโรงเรียนก็จะถูกประเมินให้ออก ทำให้แต่ละปีจะมีการบรรจุครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนใหม่อยู่เป็นประจำ ส่งผลให้ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนขาดความเข้าใจและทักษะในงานการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ ไพโรจน์ วรณรงค์ (2536) ที่ศึกษาความอึดอัดใจในการบริหารงานของผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ที่พบว่าความอึดอัดใจเนื่องจากปัญหาด้านบุคลากร คือบุคลากรขาดความเข้าใจในงานการศึกษานอกโรงเรียน

2. **ขั้นจัดทำแผน** พบว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับปานกลาง โดยค่าเฉลี่ยของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนจะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ เพราะเป็นผู้ปฏิบัติ เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ในระดับมาก มี 1 ข้อ คือ ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนรับผิดชอบงานหลายด้าน ทำให้การจัดทำแผนของศบอ.ล่าช้า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีบุคลากรจำนวนจำกัด ไม่สอดคล้องกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย จึงทำให้ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน ภายใต้ความเร่งด่วนของงานและระยะเวลาที่กำหนดให้งานต้องเสร็จ

จนบางครั้งทำให้ขาดความเห็นอกเห็นใจ และขาดกำลังใจจากผู้บริหาร ซึ่งครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนเห็นว่าเป็นปัญหามากในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ ณรงค์ศักดิ์ กุลจินต์ (2525) ที่ศึกษางานบริหารการศึกษาของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด ที่พบว่าปัญหาสำคัญในการบริหารงานบุคลากรศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด คือ บุคลากรน้อย ไม่เพียงพอ ขาดความรู้และประสบการณ์ ขาดการให้กำลังใจ และความเห็นอกเห็นใจ

3. **ขั้นปฏิบัติตามแผน** พบว่า ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ในระดับมาก อยู่ 1 ข้อ คือ ได้รับงบประมาณที่จะใช้ปฏิบัติงานตามแผนล่าช้า ($\bar{X} = 3.67$) อาจจะเป็นเพราะว่าในระดับกระทรวง ระดับกรม หรือระดับจังหวัด มีการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการในการดำเนินงานล่าช้ากว่าปกติ (ซึ่งอาจจะเกิดจากตัวแปรทางการเมือง ทางสังคม หรือทางเศรษฐกิจ) ทำให้ผู้บริหารระดับสูงจากหน่วยงานเหนือขึ้นไปยังหาข้อตกลงกันไม่ได้ ส่งผลให้การอนุมัติงบประมาณล่าช้าออกไปอีก ประกอบกับบางครั้งงบประมาณไม่เพียงพอ จึงขอรับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งจะต้องรอการแปรญัตติจากสภาผู้แทนราษฎร ทำให้ได้รับงบประมาณที่จะใช้ปฏิบัติงานตามแผนล่าช้า สอดคล้องกับ สมบูรณ์ จำทรัพย์ (2538) ที่ศึกษาสภาพและปัญหาของกระบวนการวางแผนปฏิบัติการประจำปี ของศูนย์วิชาการเขต สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าได้มีการดำเนินการจัดสรรงบประมาณเพื่อที่จะได้นำไปใช้ในการวางแผน โดยสำนักการศึกษาได้จัดสรรงบประมาณให้แก่ศูนย์วิชาการเขต ตามสัดส่วนของจำนวนโรงเรียนในสังกัด บางส่วนได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภากรุงเทพมหานครและสมาชิกสภาเขต โดยการแปรญัตติในสภากรุงเทพมหานคร และขอสนับสนุนจากบุคคลภายนอก (ผู้มีจิตศรัทธา) เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ ซึ่งในขณะที่ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ในระดับปานกลาง และมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเหมือนกันคือ ได้รับงบประมาณที่จะใช้ในการปฏิบัติงานล่าช้า ($\bar{X} = 3.39$) สอดคล้องกับ นรา เหล่าวิชา (2536) ที่ได้ศึกษาการวางแผนการศึกษาออกโรงเรียนระดับจุลภาค : ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กระบวนการและความสำเร็จ พบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนระดับจุลภาคที่สำคัญคือ งบประมาณที่สนับสนุนการวางแผนการศึกษาออกโรงเรียนระดับจุลภาค และรองลงมาคือ งบประมาณที่ได้รับไม่ตรงตามแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้ ($\bar{X} = 3.36$) อาจเป็นเพราะว่ากรมการศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานในส่วนกลาง มีการปรับแผนการใช้จ่ายเงิน

จึงส่งผลกระทบต่อหน่วยงานในส่วนภูมิภาคด้วย จะเห็นได้จากการปรับแผนเพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับอนุมัติ ซึ่ง ประมวล เสนาฤทธิ์ (มปป.) ได้กล่าวถึงแผนปฏิบัติการประจำปีว่า ในการขอตั้งงบประมาณตามแผนพัฒนาประจำปีมักจะไม่ได้ตามที่ขอไป ดังนั้น เมื่อได้รับงบประมาณแล้วจึงจำเป็นต้องปรับแผนพัฒนาประจำปีที่จัดทำขึ้นเพื่อขอเงินให้สอดคล้องกับเงินที่ได้รับอนุมัติ

4. **ชั้นบริหารแผนงานและโครงการ** พบว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือ งบประมาณในการปฏิบัติการนิเทศและติดตามของ ศบอ. มีไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 3.51$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าข้อมูลไม่ชัดเจนเพียงพอตั้งแต่ในระยะแรก ซึ่งเป็นขั้นเตรียมการและขั้นจัดทำแผน ก่อนที่จะมีการนำแผนไปใช้หรือปฏิบัติตามแผน โดยเฉพาะในเรื่องของงบประมาณ ถ้าขาดความรอบรู้ในสภาพแวดล้อม ขาดความรู้ทางหลักวิชาเกี่ยวกับวิธีการวางแผน ย่อมทำให้ส่งผลกระทบต่องบประมาณอย่างแน่นอน สอดคล้องกับ สมพงษ์ เกษมสิน (2523) ได้กล่าวว่า อุปสรรคที่เกิดจากการวางแผน ได้แก่ การขาดความรู้ทางหลักวิชาเกี่ยวกับการวางแผน ขาดข้อมูลข่าวสารที่ดี สำหรับนำมาใช้ในการวางแผน อุปสรรคจากสภาพแวดล้อม ขาดปัจจัยสำคัญในการวางแผน เช่น ขาดกำลังเงิน ขาดนักวิชาการ เป็นต้น ซึ่งในขณะเดียวกันพบว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค อยู่ในระดับปานกลาง และมีข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเหมือนกัน 1 ข้อ นั่นก็คืองบประมาณในการปฏิบัติการนิเทศและติดตามของ ศบอ.ไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ วัทธิ จันทรโกฎ (2535) ได้ศึกษาความเป็นไปได้ในการวางแผนระดับจุลภาค ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน พบว่า ปัญหาด้านงบประมาณเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการวางแผนระดับจุลภาค ดังนั้นอาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีอำนาจในการที่จะตัดสินใจในเรื่องการบริหารงบประมาณของหน่วยงาน โดยการปรับแผนการใช้จ่ายเงินเพื่อให้สอดคล้องกับแผนงานและโครงการที่จำเป็นตามลำดับความสำคัญ และให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอจึงเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนระดับจุลภาค สรุปได้ว่าทั้งผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกขั้นตอน สอดคล้องกับ สมจิตร ใจจ้อง (2529) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการ

ปฏิบัติตามกระบวนการวางแผนการศึกษาออกโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารศูนย์การศึกษา
ออกโรงเรียนจังหวัด พบว่า ในส่วนของปัญหา อุปสรรค ประสบปัญหาในระดับปานกลางทุก
ขั้นตอนเช่นเดียวกัน.

4. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออก
โรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผน
ระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ ในเขตการศึกษา 11 พบว่า ความ
คิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาคของศูนย์บริการการศึกษาออก
โรงเรียนอำเภอ ระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการ
ศึกษาออกโรงเรียนอำเภอโดยรวมทั้ง 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนจัดทำแผน ขั้นตอนปฏิบัติตาม
แผน และขั้นตอนบริหารแผนงานและโครงการ พบว่า แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้
อาจเป็นเพราะว่า ทั้งผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการ
ศึกษาออกโรงเรียน ต่างก็มีความเข้าใจสภาพงานและกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนที่ปฏิบัติกัน
อยู่ ซึ่งเกิดปัญหาขึ้นบ่อย ๆ ครั้งแล้วครั้งเล่า ในลักษณะเดิม ๆ แต่ก็ยากที่จะแก้ไขได้อย่างเช่น
ปัญหาบางประเภทไม่เพียงพอ บุคลากรมีน้อย อำนาจในการตัดสินใจสั่งการ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้
จะแก้ไขแต่เพียงลำพังไม่ได้ จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ส่วนกลางลงไปถึงส่วน
ภูมิภาค ทำให้ต่างฝ่ายต่างก็รับรู้สภาพปัญหาคล้าย ๆ กัน ดังนั้นความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาใน
การดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญของหน่วยงานในการที่จะนำ
พาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ จึงแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือไม่แตกต่างกัน
สอดคล้องกับ สุณี พุดมกลาง (2538) ที่ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดทำแผนปฏิบัติการ งานการ
ศึกษาออกโรงเรียน ของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า
เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัญหาในการจัดทำแผนปฏิบัติการ ระหว่าง หัวหน้าศูนย์บริการ
การศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ กับเจ้าหน้าที่ โดยภาพรวมและรายข้อ ไม่มีความแตกต่างกันทาง
สถิติ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็น เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนาการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ดังนี้

1. จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนเกี่ยวกับระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง พบว่า ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนส่วนใหญ่มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนน้อยกว่า 1 ปี เพราะเป็นตำแหน่งลูกจ้างรายปี แต่การวางแผนระดับจุลภาคเน้นการใช้ข้อมูลเพื่อการวางแผน ซึ่งจำเป็นจะต้องศึกษาชุมชนเป้าหมายให้ได้ข้อมูลทุก ๆ มิติ แต่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ส่วนใหญ่จะปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง เพราะได้รับการประเมินให้ออกจากตำแหน่งทุกปี กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรหาแนวทางสนับสนุนให้ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ได้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องทุก ๆ ปี โดยการจัดสรรอัตรากำลังหรือตำแหน่งครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ให้เป็นตำแหน่งลูกจ้างประจำหรือตำแหน่งข้าราชการควรจะมีการกำหนดกรอบอัตรากำลังให้ชัดเจนแน่นอน และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ เพื่อครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนจะได้เกิดทักษะในการปฏิบัติงาน ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย เกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอตามความคิดเห็นของผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ พบว่า ในชั้นปฏิบัติตามแผน พบว่า มีการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนงานและโครงการให้อย่างชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดนั้นกรมการศึกษานอกโรงเรียนในฐานะองค์กรระดับสูง ควรจัดสรรงบประมาณดำเนินงานให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด ให้ตรงตามแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้ตามแผนปฏิบัติการประจำปีทีขอไป เพื่อจะได้ไม่เสียเวลา หรือเกิดความล่าช้าในการขอปรับแผนการใช้จ่ายเงิน ทำให้ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอสามารถดำเนินงานได้ตามปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนงานและโครงการที่กำหนดไว้ โดยไม่เกิดผลกระทบต่อนหน่วยงานในการบริหารด้านอื่น ๆ หรือทำให้เกิดความเสียหายต่อองค์กร

3. ผลจากการพิจารณาค่าเฉลี่ยเกี่ยวกับปัญหาในการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ พบว่า ทั้งผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนมีปัญหาได้รับงบประมาณที่จะใช้ปฏิบัติงานตามแผนล่าช้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากนั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียนควรจัดสรรงบประมาณ

ประมาณจากส่วนกลางให้ส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดและศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ ตั้งแต่ช่วงต้นปีงบประมาณ (ประมาณเดือนตุลาคม - พฤศจิกายน ของทุกปี) เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการศึกษาออกโรงเรียนให้ทันกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่มาใช้บริการตามสภาพความเป็นจริงมากขึ้น

4. ผลจากการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอจะมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนในทุกขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนจัดทำแผน ขั้นตอนปฏิบัติตามแผน และขั้นตอนบริหารแผนงานและโครงการนั้น กรมการศึกษาออกโรงเรียนในฐานะองค์กรระดับสูง ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาบุคลากรด้านครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนอย่างชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพของครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน ให้มีความตระหนักถึงความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ การดำเนินงานการศึกษาออกโรงเรียน ตลอดจนเทคนิคและวิธีการทำงานร่วมกับชุมชนได้ดียิ่งขึ้น โดยให้ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาค ร่วมมือกับศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด และศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ จัดอบรมเสริมความรู้ระหว่างประจำการ (In-service Training) แก่ครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการศึกษาออกโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่อง การวางแผนระดับจุลภาค (Micro Planning) ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อความชัดเจนในการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ระหว่างผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอ และครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษาออกโรงเรียนที่จำเป็นและเกี่ยวข้องต่อการวางแผนระดับจุลภาคในพื้นที่เป้าหมายเฉพาะ
2. ควรมีการวิจัยว่ามีตัวแปรอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อผลของการนำนโยบายการวางแผนระดับจุลภาคไปปฏิบัติ
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินผลการวางแผนระดับจุลภาค ของศูนย์บริการการศึกษาออกโรงเรียนอำเภอกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้นำท้องถิ่น (อบต.) ในการนำนโยบายการวางแผนระดับจุลภาคออกสู่การปฏิบัติ กับผลทางด้านคุณภาพประชากรของอำเภอหรือจังหวัดนั้น ๆ

5. ควรมีการวิจัยปฏิบัติการเกี่ยวกับบทบาทของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนในการวางแผนระดับจุลภาคอย่างต่อเนื่อง โดยศึกษาจากศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอในเขตการศึกษาอื่น ๆ

6. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการนโยบายที่สำคัญอื่น ๆ ทางการศึกษานอกโรงเรียน ที่อยู่นอกเหนือไปจากการวิจัยในครั้งนี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย